

[Odmítnutí výkladu vyššího z nižšího]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1992](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1992](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 30. 7. 1992
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 30. 7. 1992

[Odmítnutí výkladu vyššího z nižšího]

Odmítnutí výkladu vyššího z nižšího musí být nějak zdůvodněno. Jeden, předběžný způsob takového zdůvodnění, spočívá v poukazu na to, že ono tzv. nižší nemůžeme poznat přímo, nýbrž vždycky teprve ze souvislostí, a že právě teprve v jistém druhu souvislostí vyššího typu se může ukázat, jaké vlastnosti musíme předpokládat na nižších stupních. Tak např. chování živých organismů nemůžeme vykládat z toho, co se dozvíme o vlastnostech prvků a jednoduchých sloučenin, tedy v souvislostech anorganických. Existují zřejmě jisté vlastnosti atomů, které lze poznat teprve v organických kontextech. A proto je zřejmé, že bez znalosti vyšších úrovní je naše znalost úrovní nižších nekompletní a jen částečná.

Toto zdůvodnění však také není bez vady, neboť implicitně předpokládá, že i ty nejvyšší úrovně jsou vlastně předem dány, tj. umožněny a založeny kompletní výbavou daností nejjednodušších, počátečních. Tento zamlčený předpoklad stojí na nezdůvodněné představě, že v základech všeho jsou jakési předem dané a ničím nezměnitelné elementy, z nichž pak je všechno postaveno a zkombinováno. Právě tento předpoklad je však mylný. Nic takového jako neměnné elementy v tomto světě neexistuje. V tom smyslu ovšem není žádnou pomocí, když vedle elementů předpokládáme nějaké „síly“ či „faktory“, které jsou s to ony stálé elementy pořádat zvenčí (tak si to již dávno představoval např. Empedoklés). Naprostou nezbytností je pro nás nahlédnutí, že 1) může docházet k událostem, skutečnostem, které z nějakých prvotních daností jednoznačně vůbec nevyplývají, ale představují cosi vskutku nového, nebývalého, co nejenom k dosavadním skutečnostem jako něco nového přistupuje, ale co 2) i je proměňuje způsobem, který nebylo možno předem odhadnout (i když je ovšem neproměňuje zcela libovolně, nýbrž vždycky v návaznosti na to, čím byly a jaké byly předtím).

[Datum poznámky odvozeno z data původního souboru. Pozn. red.]

920730